

Projektet Kultur med en erfarenhetsexpert 2023–2024

Slutrapport

"But satisfying needs of spirit are just as essential for survival as are material needs."

bell hooks: where we stand. class matters. New York. 2000.

KULTTUURIA KOKEMUS- ASiantuntijan kanssa

Slutrapport för projektet Kultur med en erfarenhetsexpert
projektchef, FM Pia Timberg
kulturplanerare, MuM Seija Punnonen
Hösten 2024
Österbottens förbund

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

KORSHOLM
MUSTASAARI

MALAX
MAALAHTI

MAL KTA

KULTUR
ÖSTERBOTTEN

JAKOBSTAD
PIETARSAARI

V ^ ^ S ^ .
V ^ S ^ .

Innehåll

PROJEKTETS MÅL	5
BAKGRUND TILL ICKE-DELTAGANDE I KONST OCH KULTUR	6
De som inte deltar	6
Begreppet kultur i vid bemärkelse som utgångspunkt.....	7
En del av kommunens hälso- och välfärdsfrämjande verksamhet	8
ÅTGÄRDER INOM PROJEKTET	9
Enkät bland kulturansvariga i kommunerna i Österbotten	9
Modeller för kulturell frivilligverksamhet	10
Österbotten.....	11
Övriga Finland.....	12
Övrig kulturellerad frivilligverksamhet.....	14
Transporter.....	15
Kulturkompisverksamheten i ett nötskal.....	16
Digitala plattformar för kulturkompisverksamhet	18
Lähellä.fi	18
Commuapp.fi	18
Decibel.fi	18
Vapaaehtoistyö.fi	18
Första utbildningsdagen 14.11.2023.....	19
Kulturkompisverksamheten: En likvärdig och jämlik möjlighet att del av kultur och konst	19
Sektoröverskridande och nätverksbaserat.....	19
Många möjligheter till genomförande och deltagande	20
Kamratstödsverksamhet, utveckling och marknadsföring.....	20
Andra utbildningsdagen 9.4.2024	21
Hur börja med kulturell frivilligverksamhet	21
Kärnan i kulturkompisverksamheten	22
Presentation av Medborgararenans Valikko-nätverk	23
Kulturkompisverksamhet en metod för ökad delaktighet.....	24
BSR Cultural Pearls -konferensen	24
Hur skapa kontakter till tredje sektorn	25
Kontakter till välfärdsområden	26
Kulturkompiskurser	26
Presentationer av kulturkompisverksamhet.....	27

PROJEKTETS PILOTFÖRSÖK MED OLIKA KULTURKOMPISMODELLER	29
Malax modell för kulturkompisverksamhet: Konstkaféer för unga.....	29
Jakobstadsregionens modell för kulturkompisverksamhet	30
Korsholms modell för fritidskompisverksamhet	31
Vasas modell för kulturkompisverksamhet.....	31
KOMMUNIKATION I PROJEKTET.....	33
HANDBOK FÖR KULTURKOMPISVERKSAMHET	34
PLANERING AV KULTURKOMPISVERKSAMHET ENLIGT KOMMUNENS STORLEK.....	35
Landsbygdskommun.....	35
Tätt befolkad kommun.....	36
Stadsliknande kommun.....	36
SAMVERKANSMODELL FÖR TREDJE SEKTORN OCH KOMMUNERNA	37
Samverkansmodellens innehåll	37
Hur nå ut till kunderna?	37
Praktiskt genomförande.....	37
Engagemang och samarbete	38
INTEGRERINGSMODELL ÄVEN FÖR UPPSÖKANDE ARBETE	39
Samarbetsnätverk	39
Modellens innehåll.....	39
Utbildning och stödinsatser.....	40
Evaluering, utveckling och utvidgning	40
PROJEKTAVSLUT.....	41
Responsenkät till kommunerna	41
Andra observationer	41
Källor	43

PROJEKTETS MÅL

Projektet Kultur med en erfarenhetsexpert hade som mål att uppmuntra och stödja kommunerna i Österbotten att inleda kulturell frivilligverksamhet och utveckla strukturer för verksamheten för att på så sätt sänka tröskeln för invånare i landskapet att ta del av kulturen.

Avsikten var att få också dem som inte alls eller bara i liten grad deltar i kulturlivet att ta del av konst och kultur, som t.ex. specialgrupper, anstaltboende, personer med sensoriska eller fysiska funktionshinder, personer som bor utanför tätorter och har bristfälliga trafikförbindelser och är utan bil. Som sällskap skulle de ha en van kulturbesökare med kunskap om och erfarenhet av kulturutbudet och dess innehåll.

Som ett pilotförsök för de österbottniska kommunerna valdes modellen kulturkompisverksamhet, som tillämpas i olika utformning runt om i Finland. Någonstans går den under benämningen kulturlotsverksamhet. Ursprungligen kläcktes idén av museilektor Sirpa Turpeinen vid Jyväskylä konstmuseum. Tanken var då att utvidga museets publikunderlag i synnerhet till specialgrupper. Utöver detta strävade projektet efter att i Österbotten generellt stärka befolkningens välfärd, hälsa, delaktighet och samhörighet med hjälp av konst och kultur.

Projektet startade i början av mars 2023, då Camilla Lyyski inledde arbetet som projektchef. Lyyski skötte uppgiften under tiden 6.3.–6.10.2023 varefter Pia Timberg tog över ansvaret. Projektcheferna fick under tiden 1.8.2023–31.12.2024 assistans av projektsekreteraren Seija Punnonen som arbetade 50 % av sin arbetstid med projektet.

Projektet administrerades av Österbottens förbund. De viktigaste samarbetspartnerna och delfinansierarna var Malax kommun/kultur- och fritidsverksamheten, Art in Malakta rf, Korsholms kommun / kultur- och fritidsverksamheten, staden Jakobstad / kulturbyrån, Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur / KulturÖsterbotten samt Vasa stad / kultur- och bibliotekstjänster.

BAKGRUND TILL ICKE-DELTAGANDE I KONST OCH KULTUR

Konsumtionen av konst och kultur är inte jämnt fördelad: skillnader framträder i synnerhet mellan norra och södra Finland, mellan stad och landsbygd samt mellan olika befolkningsgrupper. Enligt Riie Heikkilä, som har undersökt deltagande och icke-deltagande i kultur, visar ett flertal statistikuppgifter att kulturdeltagandet fördelas väldigt ojämnt i dagens Finland.

De flitigaste kulturkonsumenterna i vårt land är människor med hög utbildning och goda inkomster. Enligt Heikkilä stödjer den nuvarande kulturpolitiken mer generöst de befolkningsgrupper som klarar sig bäst i samhället. Samtidigt vet man att utövande av och deltagande i konst och kultur innebär många olika element som främjar och upprätthåller människans hälsa och välbefinnande. När offentliga medel riktas till den typ av konst och kultur som stödjer kulturbeteendet välavlönade, går stödet samtidigt främst till dessa människors välbefinnande, enligt Heikkilä.

Inom kulturpolitiken ser man enligt Heikkilä ofta icke-deltagande i kulturen som ett problem och en slags "bristfällighet". Då definieras kulturdeltagandet uppifrån ned och det tar sig ofta uttryck i att människor som inte deltar stigmatiseras som på något sätt sämre än de som konsumerar kultur.

När kulturkompisverksamhet planeras och organiseras är det därför bra att tänka på vem man vill rikta verksamheten till, alltså dem som i allmänhet inte använder kulturtjänster, och hur verksamheten kan göras lockande och ha en så låg hierarki som möjligt.

De som inte deltar

Vem borde vi genom kulturkompisverksamhet uppmuntra till att ta del av konst och kultur? Vilka är de "som konsumerar bara lite kultur eller ingen alls" och som antogs som den viktigaste målgruppen för projektet Kultur med en erfarenhetsexpert?

Som tidigare nämnts är det personer med lägre utbildning och personer utanför arbetslivet som deltar minst i konst och kultur. Som en ytterligare precisering kan nämnas att de är arbetslösa, partiellt arbetsföra, personer med sjukpension, pensionärer, föräldralediga eller långtidssjuklediga och invandrare.

Den viktigaste faktorn i kulturdeltagandet är arbete överlag medan arbetslöshet är den viktigaste faktorn för icke-deltagande. Andra viktiga faktorer som påverkar deltagandet är ålder, kön, civilstånd, arbetsförhet och hälsa samt position i

samhället. De största konst- och kulturkonsumenterna är förvärvsarbetsande kvinnor.

Begreppet kultur i vid bemärkelse som utgångspunkt

I allmänhet tänker vi att man njuter av eller deltar i kultur på en konsert eller ett museum eller någon annan institution som av tradition anses företräda högkultur.

Riie Heikkilä skakar om det här sättet att kategorisera kultur. Hon anser att också ett besök på gymmet, att delta i föreningsverksamhet eller se på tv kan ses som deltagande i kultur. Hon delar in kulturdeltagandet i tre kategorier. Som högkulturinriktat deltagande räknar hon de s.k. traditionella, kanoniserade sätten, som att besöka opera, balett eller museer, eller att lyssna på klassisk musik. Deltagande i populärkultur omfattar vanligare kulturvanor, som att se på tv, lyssna på radio eller besöka en cirkus eller en popkonsert. Deltagande i vardagskultur innebär vardagliga fritidssysselsättningar som man enligt Heikkilä i forskningen vanligen inte ens identifierar som deltagande i kultur. Vardagskultur definieras av Heikkilä som bl.a. att lösa korsord, umgås med släkt och grannar eller gå ut med hunden.

Kultur är i sanning ett mycket vitt begrepp, vilket Heikkilä betonar. Men det är också viktigt att ge alla invånare samma tillgång till uttryckligen den mest traditionella och snävast definierade formen av konst. Det är vad som kan kallas högkultur, vilket Heikkilä också kallar det. Det kan alternativt också kallas bara för konstens egna tillämpningar.

I dessa konstens egna, striktare avgränsade tillämpningar, som i musik- och teaterföreställningar, konstutställningar eller lyrik finns det element och innehåll som vi inte får någon annanstans ifrån. På det sättet har de en särställning i våra liv, i vårt samhälle och i världen generellt. Behöver vi benämna och kategorisera dem som tillhörande högkulturen? Det är en fråga värd att fundera på, och om de fortfarande benämns och kategoriseras som s.k. högkultur kan man fundera på varför vi fortfarande gör det.

Projektet beslutade, delvis baserat på Heikkiläs forskning, att omfatta begreppet kultur i vid bemärkelse. För kommunerna betonades det att begreppet kultur i kulturkompisverksamheten gärna får ses som så omfattande och mångsidigt som möjligt. Detta lyftes fram i en artikel om projektet i tidningen Hembygden 1/2024:

" Tröskeln för att delta i kulturlivet kan sänkas om man får ta del i kulturevenemang i sällskap med en mer erfaren kulturbesökare – en volontär med vilken en kund eller en grupp av kunder kan utforska olika kulturella platser och evenemang tillsammans.

– Varför inte bekanta sig till exempel med det arkitektoniska arvet, det traditionella landskapet eller den regionala marknaden på hemorten. Projektet vill hålla begreppen kultur och konst så öppna som möjligt, säger Timberg."

En del av kommunens hälso- och välfärdsfrämjande verksamhet

Projektet Kultur med en erfarenhetsexpert handlade dels om att ta del av konst, dels om kulturell välfärd. I begreppet kulturell välfärd ingår tanken om hur konsten är kopplad till människans s.k. existentiella hälsa; konsten har en förmåga att nå ut till sådana lager av människans upplevelsevärld, som annars är svåra att nå eller att hitta en kontaktyta till. Den existentiella hälsan hör ihop med till exempel upplevelsen av att livet är meningsfullt och har ett syfte.

Enligt ett flertal undersökningar har konst och kultur generellt många element som upprätthåller och förbättrar hälsan. I den nuvarande kulturpolitiken ses kulturkompisverksamhet som en typ av verksamhet som främjar hälsan. Den räknas som verksamhet som bidrar till och stöder deltagande i kultur, och de kommuner som ordnar kulturkompisverksamhet har rätt till en tilläggsdel till statsandelarna för främjande av välfärd och hälsa, den s.k. HYTE-koefficienten. Kulturell frivilligverksamhet anses alltså även i lagstiftningen vara kopplad till kulturell välfärd.

ÅTGÄRDER INOM PROJEKTET

Projektet inleddes med en utredning av olika strukturer och funktioner och gick mot slutet av projekttiden över till praktiska insatser.

Enkät bland kulturansvariga i kommunerna i Österbotten

Under en träff på Tottesunds herrgård för de kulturansvariga i de österbottniska kommunerna 10.5.2023 gjordes en kartläggning av samarbetet mellan kulturverksamheten och frivilligaktörer samt nuvarande verksamhetsformer.

I enkäten frågades hurdan verksamhet kommunerna ordnar med frivilligorganisationer samt vilka andra uppgifter de kunde tänka sig att involvera frivilliga i.

De kulturansvariga i kommunerna fick också ange om de var intresserade av att organisera frivilligarbete i sin egen kommun samt komma med förslag till utveckling av frivilligarbete i kultursektorn.

Avslutningsvis frågades om kommunerna var villiga att delta i åtgärderna inom projektet Kultur med en erfarenhetsexpert.

Följande kommuner svarade på enkäten: Nykarleby, Vörå, Larsmo, Pedersöre, Kronoby, Närpes, Jakobstad, Malax, Korsholm, Korsnäs, Vasa, Karleby samt KulturÖsterbotten/Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur. Tre kommuner deltog inte i träffen.

Utifrån svaren samarbetar kommunerna med frivilliga huvudsakligen genom föreningar och organisationer, och formerna för samarbete är mångsidiga. Tillsammans med föreningarna ordnar kommunerna olika evenemang, där frivilliga deltar i arrangemang, ger uppslag till och producerar innehåll, uppträder eller ställer ut sina verk. Föreningarna marknadsför evenemangen i sina egna kanaler.

Kommunerna använder frivilliga också i uppgifter som kräver specialkunskande, i internationell ungdomsverksamhet, idrottsverksamhet samt olika evenemang. En kommun ordnar årligen P2P-träffar för föreningar och frivilliga samt skickar en gång i månaden ut infobrev till föreningarna om vad som är aktuellt.

Kommunerna skulle gärna använda sig av frivilliga i sin verksamhet – särskilt i samband med evenemang – men begränsas av att föreningarna har så få frivilliga.

Flera kommuner uttryckte sitt intresse för att testa och utveckla någon typ av kulturkompisverksamhet. I några svar påpekades det att de frivilliga och

föreningarna borde få tillräcklig kompensation för sin insats och att verksamheten borde byggas upp så att den är till nytta för föreningarna. Det skulle vara bra att få med yngre personer i frivilligverksamheten för de nuvarande är huvudsakligen i pensionärsålder. Det framfördes också en fundering kring huruvida frivilliga används för att ersätta kommunens brist på resurser.

Av enkätsvaren framgick att de frivilligas insats skulle kunna användas mer i utveckling, planering, idékläckning och genomförande av kommunernas kulturverksamhet samt i synnerhet i praktiska uppgifter vid evenemang. I svaren nämndes också inkluderingsvinkeln med tanke på främjande av medborgardemokrati och aktivering av invånarna.

Som en form av frivilligverksamhet efterlystes kulturkompisverksamhet och i samband med det nämndes följeslagar- och transporthjälp samt kulturkompisar för grupper.

Ett viktigt utvecklingsbehov som nämndes var att hålla kontakt och stärka nätverket mellan kommuner, föreningar och olika konst- och kulturaktörer.

Också uppdaterade och tillgängliga kontaktuppgifter ansågs vara viktiga. Utöver det borde man informera bättre om frivilligverksamhet samt uppmuntra alla aktörer till samarbete – föreningar skulle till exempel kunna slå ihop en del av sina funktioner.

En mycket viktig åtgärd som kom fram gällande organiseringen av frivilligverksamheten var att uppmärksamma och belöna de frivilliga som ju ger av sin tid till förmån för andra.

Kommunerna som ingår i styrgruppen för projektet Kultur med en erfarenhetsexpert är intresserade av att utveckla frivilligverksamheten uttryckligen till en kulturkompisliknande tjänst och av att samarbeta med frivilliga.

De kommuner som inte är med i styrgruppen sade sig vara intresserade av att utveckla frivilligverksamheten, men en del av dem var osäkra på om de hade möjlighet att aktivt delta i åtgärder inom projektet.

Modeller för kulturell frivilligverksamhet

Efter en träff med de kulturansvariga i kommunerna gjordes en sammanställning av befintliga modeller för kulturellt frivilligarbete.

Uppgifterna från kommunerna i Österbotten samlades in per e-post och genom intervjuer. Aktörer i övriga delar av Finland söktes upp på internet och hittades genom olika intervjuer.

Österbotten

Kaskö

- FRK:s väntjänst utbildar frivilliga. Målgruppen för vänverksamheten är närmast äldre personer.

Korsnäs

- Korsnäs har ingen kulturkompisverksamhet men till exempel en aktiv grannhjälp. Folkhälsan koordinerar läsambassadörer till serviceboendet Buketten. Ibland kommer boende från serviceboendet tillsammans med personalen till evenemang som ordnas av biblioteket, t.ex. konserter.

Kristinestad

- Röda Korset har vänverksamhet på båda språken.

Kronoby

- Kronoby medborgarinstitut och folkhögskolan Kvarnen har ett kulturkompisprojekt som lanserade kulturkompisverksamhet i samarbete med organisationer och föreningar. Målgruppen var ensamma, personer med funktionsnedsättning, personer i rehabilitering och pensionärer. Projektet är avslutat. I Kronoby används TAKO-kortet, som delas ut tillsammans med medborgarinstitutets broschyr. Med kortet kan man anmäla sig som vän eller kund. Formuläret lämnas in på biblioteket, till medborgarinstitutets kansli eller till kommunen.

Laihela

- I Laihela ordnar FRK vänverksamhet tillsammans med församlingen. Det finns ingen kulturkompisverksamhet.

Larsmo

- Larsmo har ingen kulturkompisverksamhet.

Malax

- Kommunen hade tidigare ett kulturvolontärprojekt, där man kunde anmäla sig som en frivillig kulturkompis till personer som invandrat till kommunen. Röda Korset i Malax svarade för att para ihop en frivillig och en person som behövde en kompis. Verksamheten fick inte vind i seglen. Röda Korset ordnade på hösten 2023 vänutbildning inom projektet Aktiva seniorer.

Korsholm

- Kommunen har ingen kulturkompisverksamhet men har planer på att inleda en sådan.

Närpes

- Närpes vuxeninstitut hade en projektfinansierad kulturlotsutbildning, där ambassadörer för olika språkgrupper utbildades till att berätta om vuxeninstitutets kurser och som även kan gå med som kompis på kurser.

Pedersöre

- Pedersöre har ingen kompisverksamhet för kommunen har inte kapacitet att ordna en sådan just nu. Tidigare har det inom olika projekt funnits kompisverksamhet för invandrare.

Jakobstad

- Jakobstad har ingen kulturkompisverksamhet, åtminstone inte i föreningarna. Enskilda frivilliga besöker vårdhem för att t.ex. sjunga eller sticka. Kommunen håller på att inleda kulturkompisverksamhet.

Nykarleby

- I kommunen finns ingen kulturkompisverksamhet. Kommunen ordnar många evenemang som människor kan ta sig till också på egen hand.

Vasa

- Kulturkompiskurser har ordnats i samarbete med FRK: hösten 2022, våren 2023 och hösten 2023 på svenska. Kulturkompisarna har utbildats och verksamheten har så småningom kommit i gång då kunderna efter olika marknadsföringsåtgärder har hittat verksamheten. De frivilliga kan också ta kultur med sig hem till kunderna.

Vörå

- Vörå har ingen kulturkompisverksamhet.

Som pilotkommuner utsågs de kommuner som finansierar projektet: Malax, Korsholm, Jakobstad och Vasa.

Övriga Finland

Kulttuurikaveri, HyTe ry. / VESA-verksamhet (Frivilligverksamhet för att hjälpa seniorer i Esbo), Esbo

- Kunden och kompisen kan gå gratis på kulturevenemang som ordnas av Esbo stads kulturväsende, till exempel opera (4 generalrepetitioner per år, 20 biljetter reserverade per föreställning), konserter och andra kulturevenemang. Mest kunder kommer det via Keikka-apu, som riktas till äldre och där samarbetspartnern är hemtjänsten.

Kulturkompis, Helsingforsmission rf

- I sällskap av en kulturkompis får kunden tillträde till stadens olika kulturtjänster för 5 euro. På webbplatsen finns tydliga anvisningar för hur man beställer en kompis. Helsingforsmissionens kulturkompisverksamhet är redan väletablerad och bedrivs i samarbete med Helsingfors stad och aktörer på kulturfältet.

Kulttuuriluotsi, Jyväskylä

- Jyväskylä var bland de första att inleda kulturlotsverksamhet. Jyväskylä konstmuseum kläckte idén för att utvidga museernas och kulturobjektens kundkrets. En lots kan lotsa antingen en enskild person, en liten grupp (högst 10 personer) eller en boende på serviceboende som har en personlig assistent. Fler lotsar behövs om gruppen är större. Vid behov kan lotsen hämta kunden hemifrån.

Kulttuuriluotsi, Settlementti Louhela, Träskända

- Settlementti Louhela samordnar kulturlotsverksamhet som omfattar 13 kulturobjekt som den frivilliga kommer in gratis till, som t.ex. bibliotek och konstmuseer. Biografen ger pensionärer rabatterade biljetter och på andra ställen med entréavgift betalar den som får hjälp också kulturlotsens avgift.

Kulttuurikaveri, Aijjoos-verksamhet, Kauhava

- Kulturkompisverksamhet utövas i Kauhava, Lappajärvi och Evijärvi men i Evijärvi finns för närvarande inga kulturkompisar, trots att det skulle finnas efterfrågan. I Lappajärvi ordnar biblioteket verksamhet för kulturkompisar och deras kunder. I Kauhava samarbetar föreningen Aijjoos med Kauhava stad och medborgarinstitutet, som har en kulturkompisklubb. De som är intresserade av kultur samlas i biblioteket två gånger i månaden. Klubben går på teater, virtuella resor osv. Kulturkompisklubben fungerar som en "inkastare" till Aijjoos kulturkompisverksamhet. År 2021 uppgick kulturkompisarnas besök till 218 timmar, år 2022 blev det 161 timmar. Möjligen har kulturkompisarna använt mer tid än så, för de kommer inte alltid ihåg att anmäla sina besök för statistikföring.

Kulttuurikummi, Uleåborg

- I Uleåborg finns inga egentliga kulturkompisar men man har kultur- och konstutövare som frivilliga faddrar som besöker institutioner. De flesta är dansgrupper men även körer, sångare, recitatörer och bildkonstnärer gör dessa besök. Unga musiker från konservatoriet har också glatt de äldre med sina besök. Det ordnas också workshoppar. Det finns två slag av faddrar: ambulerande faddrar och faddrar som utnämns till institutionerna. På institutionens anslagstavla meddelas när följande fadder uppträder. De frivilliga får själva bestämma hur ofta de kommer på besök.

Kulttuurikaveri, Järjestöta, Seinäjoki

- Den som är fyllda 65 år och bor i Seinäjoki kan få en kulturkompis. Arbetsfördelningen är sådan att Järjestöta ordnar med kulturkompisar och staden står för kulturella besöksmål, dit kulturkompisar kommer in gratis genom att visa sin märkesnål (pins). Några gånger per år arrangerar stadens kulturväsande större evenemang, dit kulturkompisarna kommer för att hjälpa till. Koordinatören går med kompisen hem till kunden före det första

egentliga kulturbesöket för att kompisen och kunden ska lära känna varann.

Kulttuuriluotsi, Jyväskylä stad

- Verksamheten inleddes år 2006. Kulturlotsarna är frivilliga kamratstödjare som är insatta i kulturutbudet, utbildade av Jyväskylä stad och som kan begäras som sällskap till olika kulturobjekt. I lotsens sällskap kan kunden gå t.ex. på museum, konstutställning, teater, musikevenemang eller för att se sig om i närmiljön. En del av kulturlotsarna fungerar också som miljölotsar. Verksamheten samordnas av Jyväskylä stads museiväsende.

Kulttuuriluotsi, Tammerfors stad

- Stadskulturenheten Taite samordnar verksamheten genom en lotskoordinator när denna arbetar på museet. Verksamheten är omfattande: kultur- och motionslotsverksamheten omfattar kulturpromenader och motionsmöjligheter som cykling, konditionssalar, naturstigar och simhallar. Motionskompisarna samlas varje vecka i motionsgrupper runt om i staden. Museilotsarna är frivilliga i arbete med arkiv och samlingar. Museet har lotsjour från tisdag till torsdag, dessutom är det möjligt att kontakta dem per telefon eller mejl.

Kulttuuriluotsi, Kuopio stad

- Kulturlotsen kommer gratis in till vissa kulturella besöksmål i staden. Det finns tre slag av kulturlotsverksamhet. Den individinriktade verksamheten är normal kulturlotsning. I gruppverksamheten lånar kulturlotsen material och besöker en boendeserviceenhet, en lokal för de boende, en organisationsträff för äldre eller en gruppträff. Det tredje sättet är att kulturlotsen besöker ett av två utvalda verksamhetscenter inom välfärdsområdet. Där verkar lotsarna som faddrar som tar med sig deltagare till evenemang och presenterar kultur och konst tillsammans med professionella utövare. Kunderna har dålig funktionsförmåga.

Ylivieska, Alavieska, Haapavesi, Nivala, Oulainen och Sievi

- ALVA-nätverket vid institutet Raudaskylän kristillinen opisto ordnade kulturkompisutbildning för fem kommuner i Mellersta Österbotten. Varje kommun sköter kulturkompisverksamheten själv, men vid behov kan en kompis från en annan kommun hoppa in då kommunens egen kulturkompis är förhindrad. Verksamheten har kommit igång i varierande grad i de olika kommunerna.

Övrig kulturell relaterad frivilligverksamhet

Kaikukortet

- Ett kort som beviljas mindre bemedlade, socialförvaltningens kunder och motsvarande. Med kortet kommer man gratis in på kulturella besöksmål som är upptagna i kommunernas Kaikukort-nätverk. Verksamhet finns runt om i Finland. Kortet beviljas av socialförvaltningen och kulturförvaltningen samordnar verksamheten.

Automies-verksamhet

- Automies-tjänsten hjälper dem som ordnar tjänster för äldre och frivilligorganisationer genom att erbjuda bilutflykter. Målgrupper är äldre som bor hemma och i servicehus. Verksamheten söker hela tiden nya frivilliga. Den frivilliga förbinder sig att följa regler och anvisningar i Automies-boken. Automies-verksamheten har ingen försäkring för frivilliga eller kunder men för bilen har alla den obligatoriska trafikförsäkringen.

Lahjoita lukuhetki (Bjud på en lästund)

- Verksamhetsmodellen tillämpas som ett samarbete mellan bibliotek, bibliotekskunder och vårdhem. Frivilliga erbjuder lästunder för boende på vårdhem. Vårdhemmet meddelar tiderna och biblioteket informerar sina kunder. Kunden väljer en lämplig tid på listan för sin lästund.

Läsambassadörer

- På enheter för serviceboende läser frivilliga högt för äldre som har svårt att läsa själva. Man kan anmäla sig som läsambassadör under informationsmöten som ordnas på biblioteket. Med nya läsambassadörer diskuteras eventuella önskemål gällande enheten som t.ex. läge, storlek och de boendes funktionsförmåga. Läsambassadören väljer själv läsmaterialet.

Vänskapskort

- Med vänskapskortet kan en assistent/stödperson för en person med intellektuell funktionsnedsättning få gratis inträde till kulturevenemang. Kunden betalar sin inträdesbiljett som vanligt. Föreningen Seinäjoen Seudun Kehitysvammaisten Tuki ry. står som bakgrundsaktör. Vänskapskortet har tagits i bruk av följande kommuner: Korsholm, Korsnäs, Kristinestad, Laihela, Malax, Närpes, Vasa, Vörå.

Transporter

Projektet utredde olika skjutsalternativ för kunderna och det visade sig finnas olika praxis. Kunden kan ta sig till platsen med egen bil eller med kollektiv trafik. En del använder taxisedlar eller service- och anropstrafik. Andra kulturkompisar skjutsar sin kund men då måste man komma överens om att kunden åker med på eget ansvar.

Kulturkompisverksamheten i ett nötskal

Anordnare	kommunen en organisation en förening en församling kommunen och en organisation/förening tillsammans
Målgrupper	personer över 65 år personer över 60 år anstaltboende invandrare personer med funktionsnedsättning nyinflyttade i kommunen inte definierat/alla
Beställningssätt	telefonsamtal blankett e-post
Beställare	kunden en anhörig hemvården välfärdsområdets anstalter diakoniverksamheten vänverksamheten
Kulturkompisobjekt (avgiftsfria)	museer konstutställningar teatrar orkestrar konserter som kommunen ordnar filmförevisningar som kommunen ordnar operor bibliotek begravningsplatser virtuella resor konst- och kulturcenter föreningars och organisationers evenemang medborgar- och vuxeninstitutens kurser
Lötsning av grupper	kulturkompisen tar en grupp till platsen kulturkompisen går till gruppen för att presentera konst mm.

Evenemang med inträde	kulturkompisen betalar själv kunden betalar för kulturkompisen serviceproducenten betalar mot kvitto
Kulturtjänster som levereras till kundens hem eller till anstalter	dans bildkonst musik ordkonst bjud på en lästund virtuella resor sensoriskt paket minnesportfölj eller -väska material som en biblioteksvän hämtar
Marknadsföring	Kontakt direkt med kunden webbplatser broschyrer videor inlägg i sociala medier mediesynlighet Presentation av verksamheten direkt till kunden: hemvården närståendevårdare enheter för serviceboende grupper inom dagverksamheten inspirationsklubbar funktionshinderservice integrationstjänster verksamhetscenter andra institutioner
Transport	egen bil skjuts med kulturkompisen taxisedel service- och anropstrafik kollektivtrafik

Digitala plattformar för kulturkompisverksamhet

Projektet tog reda på hurdana digitala plattformar det finns för förmedling av kulturkompisbegäran och kulturkompisar.

Lähellä.fi

Lähellä.fi är en lättanvänd nättjänst som fungerar riksomfattande och regionalt. Genom tjänsten kan man hitta verksamhet som är relevant för en själv samt gemenskap, hjälp och inkluderingsmöjligheter. Tjänsten samlar olika aktörers stöd, verksamhet och evenemang på en webbadress och ger frivilligverksamheten mer synlighet. Genom den avgiftsfria tjänsten lahella.fi kan man hitta olika evenemang men den har ingen tidsbokningskalender.

Commuapp.fi

I Commu kan privatpersoner, föreningar och företag mötas i talkoanda. Appen är avgiftsfri för kommuninvånarna men kommunen betalar för appen enligt invånarantal. I Commu kan man begära eller erbjuda grannhjälp. Kommunen och föreningar i regionen kan också informera om sin verksamhet och rekrytera fler frivilliga i appen. Hjälpen kan vara vardagshjälp som att gå och handla, mathjälp, hjälpande händer i vardagssysslor eller på talko, studiekompisar, stöd i företagarfrågor. Det kan också handla om förstärkande av gemenskapskänslan som att få sällskap på fisketurer, i svamp- och bärskogen eller på skogsturer, promenad- och joggingsällskap, någon att prata med i svåra livssituationer, hjälp till flyktingar och invandrare.

Den som ser ett intressant meddelande tar kontakt via Commu-appen. För närvarande fungerar appen på finska, svenska, engelska, ukrainska och tyska.

Decibel.fi

Decibel.fi är en tvåspråkig portal för 13–25-åriga unga i 12 kommuner i Österbotten. Decibel erbjuder unga information och rådgivning. Syftet med Decibel är att stötta unga i olika livssituationer och svara på frågor som berör ungdomars liv.

Vapaaehtoistyö.fi

Vapaaehtoistyö.fi är ett omfattande användargränssnitt för organisering av frivilligarbete, annonsering om uppgifter, rekrytering av frivilliga och förvaltning av deras kontaktuppgifter, statistikföring och utveckling av frivilligverksamhet. Tjänsten omfattar en öppen webbplats med information om frivilliguppgifter och ett slutet gränssnitt för den som erbjuder uppdrag och en databas över frivilliga.

Tjänsten uppbär en årsavgift. Kirkkopalvelut ry fakturerar användaravgiften en gång om året.

Första utbildningsdagen 14.11.2023

Kulturkompisverksamheten: En likvärdig och jämlik möjlighet att del av kultur och konst

Fördelarna med kulturkompisverksamheten är att den främjar delaktighet, samvaro och gemenskap samtidigt som den förebygger och minskar marginalisering och ensamhet.

Ensamhet och bristen på kulturintresserat sällskap är enligt undersökningar den största orsaken till att man inte tar eller kommer sig för att ta del av kulturutbudet.

Den första utbildningsdagen för kulturanställda i kommunerna ordnades den 14 november 2023 och den fokuserade på delaktighet, av ovan nämnda skäl. Utbildningen lockade 24 deltagare, alltså nästan det maximala antalet (25).

I öppningsanförandet lyfte specialforskaren **Marko Nousiainen** från Institutet för hälsa och välfärd fram hur uttryckligen delaktigheten är något av det viktigaste för ett gott liv.

Delaktighet är direkt kopplat till känslan av meningsfullhet i livet och en god hälsa. Delaktighet hänför sig också till människans möjligheter och förmåga att på ett eller annat sätt vara med och dela med sig av och få del av det gemensamma bästa.

Kulturtjänster och andra som producerar konst och kultur kan ses som en del av det gemensamma bästa som i princip alla borde ha möjlighet att ta del av, i synnerhet den konst och kultur som helt eller delvis produceras med hjälp av offentliga medel.

Vi kan delta i att skapa det goda i samhället och i vår närmiljö till exempel genom att vara kulturkompisar och på så sätt ge andra människor möjlighet att ta del av konst och kultur.

Syftet med kulturkompisverksamheten är alltså att öka och stärka människors engagemang i konst och kultur på ett mer jämlikt sätt. Enligt Marko Nousiainen är det ett praktiskt sätt att bidra till delaktigheten på.

Sektoröverskridande och nätverksbaserat

Under den första utbildningsdagen presenterades exempel på lyckad kulturkompisverksamhet i Jyväskylä och Tammerfors. Båda städerna har under en längre tid haft en välfungerande, aktiv kulturlotsverksamhet. Den började ursprungligen i Jyväskylä, närmare bestämt på konstmuseet i Jyväskylä, där museilektor **Sirpa Turpeinen** fick en idé om att utvidga museets publikunderlag.

I båda städerna har den kulturella frivilligverksamheten fungerat mycket väl tack vare att man utsett en anställd som ansvarig för verksamheten.

I båda städerna har kulturlotsverksamheten varit sektoröverskridande och nätverksbaserad. Enligt **Hanne Laitinen** samarbetade de kulturella besöksmålen i Jyväskylä med föreningar, patientorganisationer, boendeenheter och dagcenter samt med tjänsten Kultur för alla redan innan lotsverksamheten inleddes.

I Jyväskylä stads kulturlotsverksamhet framhävs det att man tillsammans med stadens kulturinstitutioner utvecklar nya och fördjupade verksamhetsformer för kulturintresserade.

I Tammerfors är grundidén för kulturlotsverksamheten enligt museilektor **Katri Kaitajärvi** att få nya kunder till stadens kulturella besöksmål, som museer och andra konstinstitutioner samt evenemang. Det kulturella frivilligarbetet är också en marknadsföringskanal och imageskapare för stadens kulturtjänster.

Även i Tammerfors sker lotsverksamheten i tätt samarbete med stadens konstinstitutioner, t.ex. de största museerna och Tammerfors filharmonikers konserter. Kulturlotsverksamheten skapar nya nätverk och främjar samarbete över förvaltningsgränserna och även samarbete med företag.

Många möjligheter till genomförande och deltagande

I Jyväskylä görs också mycket annat utöver själva lotsuppdragen, alltså kulturlotsens (kulturkompisens) och kundens besök på olika kulturella besöksmål. Kulturlotsarna kan exempelvis vara med och bygga upp museiutställningar, delta i publikarbetet eller samla ihop minnesportföljer ur museernas samlingar. Dem kan de ta med sig på kundbesök till vårdinrättningar t.ex.

I Jyväskylä konstmuseum hålls dessutom Perjantaiporinat (bikupediskussion på fredagar) varannan vecka, då kulturlotsar, konstnärer och kunder möts. Också i Tammerfors har kulturlotsverksamheten ett tätt samarbete med museer.

I Jyväskylä och Tammerfors har kulturlotsverksamheten utvidgats till motion. I Jyväskylä har det ordnats bland annat lotsvandringar för grupper, oftast bestående av äldre.

I Tammerfors ordnas motsvarande verksamhet i form av kulturvandringar som leds av lotsar. Utöver kulturlotsar har staden motionslotsar som kan följa med till gym, simhall eller på stavgång.

Kamratstödsverksamhet, utveckling och marknadsföring

Jyväskylä satsar på att utveckla verksamheten genom en separat utvecklingsgrupp kallad Kehry. Också lotsarnas egen kamratstödsverksamhet är aktiv i Jyväskylä: I staden samlas en lotsklubb (Luotsiklubi) och en bokcirkel för

frivilliga. Det ordnas även utflykter och andra träffar samt tilläggsutbildning regelbundet för lotsarna.

Också i Tammerfors har lotsarna en aktiv kamratstödsverksamhet. För lotsarna ordnas bl.a. föreläsningar, julfester och rekreationsutflykter både i närområdet och längre bort.

Kulturlotsverksamheten ordnar dessutom i båda städerna egna evenemang och presenterar sin verksamhet vid olika tillställningar och evenemang.

Andra utbildningsdagen 9.4.2024

Hur börja med kulturell frivilligverksamhet

I april ordnade projektet en utbildning för föreningar och kulturansvariga i kommunerna för att lära ut hur man startar upp och bedriver kulturellt frivilligarbete. Utbildningen leddes av Medborgararenan rf:s verksamhetsledare **Anne Porthén** och regionchef **Hanna Virtanen**. Den samlade 22 deltagare.

Verksamhetsledaren Anne Porthén gick i sin presentation igenom huvudprinciperna för frivilligverksamhet. Hon lyfte fram den senaste forskningen om kopplingen mellan frivilligarbete och välfärd. Enligt forskningen är värdet av det välfärdsskapande frivilligarbetet närmare 3,2 miljarder euro per år. Liksom Nousiainen ansåg också Porthén att frivilligarbetet handlar framför allt om delaktighet, gemenskap och aktörskap.

Anne Porthén, verksamhetsledare, och Hanna Virtanen, regionchef, utbildade österbottniska kultur- och föreningsaktörer i kulturell frivilligverksamhet i april 2024 i Vasa. Foto: Pia Timberg

Kärnan i kulturkompisverksamheten

Enligt Anne Porthén ställs det vissa grundläggande krav på kulturkompisverksamheten. Hon nämner åtta punkter.

I verksamhetens strukturer och resurser ingår vem som ska börja ordna kulturkompisverksamheten och vem som ska finansiera den.

När kulturtjänster kartläggs ser man över vilka aktörer den som anordnar/samordnar verksamheten ska börja samarbeta med. På större orter är de vanligaste samarbetspartnerna museer, teatrar och orkestrar, på mindre orter är det bibliotek. Också gratisevenemang och biografier är vanliga samarbetspartner för kulturkompisverksamheten.

När det gäller rekrytering av frivilliga lyfte Porthén fram annonsering i tidningar och presentation i olika nätverk samt kommunikation och marknadsföring via sociala medier.

I den egentliga utbildningen av kulturkompisar borde det enligt Porthén ingå en grundkurs i frivilligverksamhet med principerna för frivilligverksamhet, information om kulturens välfärdseffekter samt om olika kundgrupper, hjälpmedel och hur kulturen kan göras tillgänglig.

Kursdeltagarna kan också besöka kulturella besöksobjekt i kommunen för att få information om pågående föreställningar och utställningar samt lära sig mer om själva platsen, som t.ex. var hissar och toaletter finns.

Som avslutning på utbildningen kan de frivilliga anslutas till förmedlingssystemet vapaaehtoistyö.fi, där man kan hitta frivilliguppdrag som passar en själv. På vissa orter har denna plattform använts också för beställning av en kulturkompis efter att koordinators kontaktuppgifter har lagts till bland uppgifterna.

Anordnaren av kulturkompisverksamheten bör enligt Porthén komma ihåg att följa upp att alla frivilliga får kunder, alltså uppdrag. Det är enligt henne också viktigt att kulturkompisarna träffas sinsemellan och att de löser problem tillsammans.

Porthén betonade att kulturkompisarna inte är assistenter, utan uttryckligen följeslagare, som hjälper, guidar och jämbördigt upplever kulturella evenemang. Hon framhävde också att kulturkompisverksamheten till en väsentlig del består av att göra kulturen mer tillgänglig, alltså av att röja undan fysiska, mentala och ekonomiska hinder.

Kommunikationen är enligt Porthén en av grundpelarna i kulturkompisverksamheten. När verksamheten har kommit igång kan kommunikationen skötas med hjälp av presentationer, puffar och flyers. Man kan hålla presentationer för bl.a. patientorganisationer och hemvården. Kulturkompisarna kan också få särskilda kulturkompiskort eller pins.

Kulturkompisarna och deras kunder är vanligen vuxna, alltså minst 18 år gamla. Man kan också klart avgränsa den grupp man riktar verksamheten till, vilket har gjorts på flera orter. Den mest populära målgruppen bland såväl frivilliga som kunder är äldre, alltså personer över 60 år. Också invandrare, ensamman, personer med sensoriska eller fysiska funktionsnedsättningar och marginaliserade är rätt vanliga kundgrupper.

Kulturkompisverksamhet har ofta riktats till boende i kommunens vårdhem och serviceboenden samt deras närstående och personal. Kulturkompisar används delvis också inom funktionshinderservicen och för personer som behöver särskilt stöd.

Presentation av Medborgararenans Valikko-nätverk

I den andra delen av utbildningen presenterade regionchefen Hanna Virtanen Medborgararenans Valikkonätverk. Det består av 40 regionala grupper och fem temagrupper.

Valikkogrupperna främjar och utvecklar frivilligverksamheten i sin region eller inom sitt tema. I grupperna ingår koordinatörer för frivilligverksamheten från organisationer, kommuner, församlingar och företag.

Syftet med Valikkogrupperna är att höja kompetensen hos dem som koordinerar frivilligverksamheten och därmed också förbättra kvaliteten, tillgången och synligheten. Grupperna bidrar också till att koordinatörerna orkar bättre i arbetet.

De informerar om frivilligverksamheten i sitt eget område, ordnar gemensamma träffar, utbildningar och projekt samt arbetar på olika sätt med organisationssamarbete och påverkan.

Ett viktigt mål för Valikkogrupperna är att utveckla kommunernas och välfärdsområdets samarbete med föreningar och organisationer.

Hanna Virtanen höll en workshop, där deltagarna utifrån uppgifter och sina egna erfarenheter funderade på tillgång till kultur och tillgänglig kultur. Foto: Pia Timberg

Vasaregionens och Österbottens Valikkogrupp Verkkarit verkar under Österbottens Föreningar rf. Gruppen samlas cirka sex gånger om året och har som mål att stödja och stärka frivilligverksamheten i regionen. Verksamheten har fokus på kamratstöd, nätverkande och samarbete.

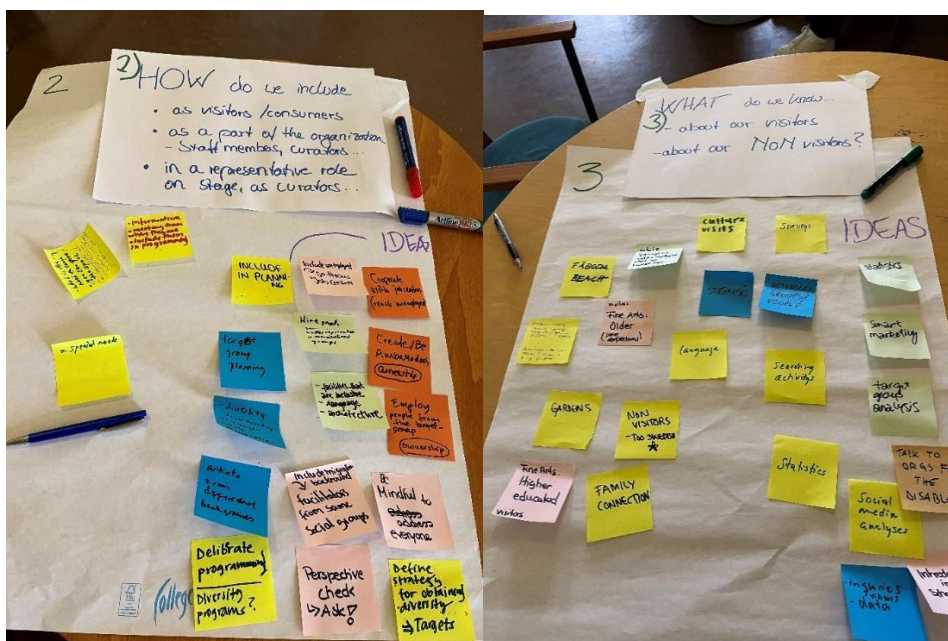
Kulturkompisverksamhet en metod för ökad delaktighet

Anne Porthén betonade också att frivilligarbetet är en viktig och betydelsefull byggsten för ett inkluderande samhälle. När kulturkompisverksamheten började år 2006 betonades uttryckligen inkludering. Sirpa Turpeinen, museilektor vid Jyväskylä konstmuseum, hade som bärande tanke att utvidga konstmuseets publikunderlag till specialgrupper, alltså att göra museet mer tillgängligt och därigenom få en mer mångfaldig kundkrets.

BSR Cultural Pearls -konferensen

I maj deltog projektchefen och assistenten i den internationella BSR Cultural Pearls -konferensen i Jakobstad. Även där behandlades inkluderingsfrågor i olika workshoppar.

På konferensen fick man en uppfattning om att ett av de mest centrala temana i den europeiska kulturpolitiken just nu är specialgrupper och ökad mångfald hos den grupp som tar del av konst och kultur.

I workshoppar på konferensen BSR Cultural Pearls diskuterades inkludering med hjälp av kultur och olika

sätt att göra publikunderlaget mer mångfaldigt. Kulturkompisverksamheten kan ses som en sådan metod.
Foto: Pia Timberg

Hur skapa kontakter till tredje sektorn

Kulturdeltagande handlade också evenemanget *Kulturen kom till huset* om. Det arrangerades i maj av Österbottens Föreningar rf, projektet samt lokala kultur- och invandrarföreningar i Österbottens Föreningars lokaliteter.

Projektchefen Pia Timberg (t.h.) intervjuade kulturkompisen Tarja Autio från Vasa och hennes kund under *Kulturen kom till huset*. *Foto: Victoria Nylund*

Det huvudsakliga målet med evenemanget var att aktivera föreningar inom kultur- och konstsektorn i Österbotten och få dem med i en större paraplyorganisation, dvs. Österbottens Föreningar rf, som förutom invandrarorganisationer samlar framför allt föreningar inom social- och hälsovården. Österbottens Föreningar rf har tillsvidare inte så många organisationer och föreningar inom konst och kultur som medlemmar trots att det finns många sådana i Österbotten, ett flertal mycket aktiva dessutom.

I kommunernas kulturkompisverksamhet är det bra att samarbeta med organisations- och föreningsaktörer inom den tredje sektorn när man söker såväl frivilliga som kunder till verksamheten. Frivilliga inom föreningar kan bli kulturkompisar som förenar erfarenhetsexpertis och kulturkompisverksamhet.

Det var en lyckad tillställning som fick 111 besökare och innehöll diskussioner, presentation av olika konstarter och utställningar samt musik- och dansframföranden från olika länder. Ett nytt evenemang planeras till våren 2025.

I november 2024 presenterade projektchefen Pia Timberg och kulturproducenten Geir Byrkjeland från Vasa stads kultur- och bibliotekstjänster projektet för medlemmar i partnerskapsnätverket som koordineras av Österbottens förbund. Österbottens partnerskapsnätverk är ett öppet forum för alla organisationer, föreningar och andra aktörer inom frivilligsektorn i landskapet. Fokus ligger på nätverkande med målet att främja samarbete mellan organisationer och kommuner.

Kontakter till välfärdsområden

Under våren 2024 samarbetade projektet med Jessica Nygård, projektchef för Främjande av välfärd och hälsa inom Österbottens välfärdsområde. Nygård ledde ett projekt som utvecklade en verksamhetsmodell för välfärd och hälsa i välfärdsområdet. Avsikten är att utveckla en modell för styrning av kunder till hälso- och välfärdsfrämjande tjänster i kommunerna och den tredje sektorn.

Nygård deltog i den utbildning som projektet Kultur med en erfarenhetsexpert ordnade i april och projektchefen Pia Timberg deltog i välfärdsområdets workshoppar om utveckling av kundstyrningsmodellen i maj-juni.

Detta resulterade i tanken att Österbottens välfärdsområde kan styra personer från sin seniorrådgivning, en förebyggande service riktad till personer över 65, till kulturkompisverksamheten.

På hösten diskuterade projektchefen med koordinatören för välfärd och hälsa i Satakunta välfärdsområde, Outi Lähteenlahti, som också är intresserad av att introducera konceptet kulturkompis inom sitt välfärdsområde. Projektassistenten Seija Punnonen presenterar Österbottens kulturkompisverksamhet samt projektet och dess slutresultat i januari 2025 för ett nätverk i Satakunta välfärdsområde som utvecklar ett s.k. kulturrecept.

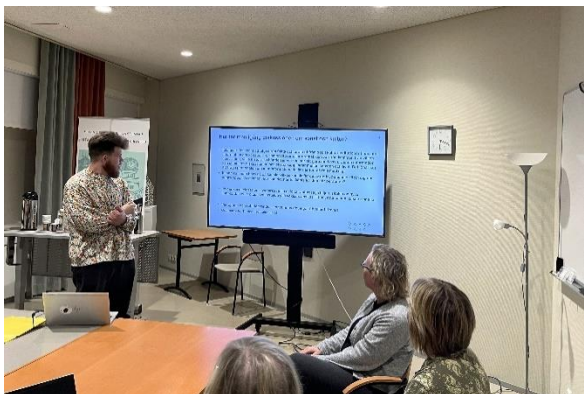
Kulturkompiskurser

Inom projektet utbildades under hösten 2024 nya kulturkompisar i Jakobstadsregionen på en svenskspråkig kurs. Kursen ordnades i samarbete mellan projektet, Jakobstads arbis och stadens kulturbyrå. Jakobstadsregionen omfattar förutom staden Jakobstad även Kronoby, Larsmo, Pedersöre och Nykarleby.

Kursen hölls under en kväll i Jakobstads stadsbibliotek. Först fick deltagarna en introduktion i de grundläggande principerna och reglerna för frivilligarbete under ledning av Victoria Nylund, kulturplanerare på Österbottens förbund. Sedan presenterades Vasa stads kulturkompisverksamhet av Geir Byrkjeland,

kulturproducent på Vasa stads kultur- och bibliotekstjänster. I kursen ingick också en workshopliknande del, där varje deltagare fick fundera på sitt eget kulturkompisskap, hur det skulle kunna vara för egen del.

Efter detta presenterades Jakobstadsregionens kulturutbud av Päivi Rosnell, chef för kultur och fritid i Jakobstad. Fredric Portin, motions- och välfärdschef, redogjorde för regionens motionsmöjligheter och naturbesöksmål. Jakobstads modell för kulturkompisar kommer att kombinera kultur, konst och motion.

Geir Byrkjeland, kulturproducent vid Vasa stads kultur- och bibliotekstjänster berättade om kulturkompisverksamheten och Victoria Nylund, kulturplanerare hos Österbottens förbund föreläste om frivilligverksamhet under en kulturkompiskurs i Jakobstadsregionen. *Foto: Pia Timberg*

Den finskspråkiga kursen i Jakobstadsregionen fick inte tillräckligt många anmälningar (minst 5) så den ställdes in.

Korsholms kommun hade för avsikt att ordna en kurs för fritidskompisar. Det gjordes reklam för kursen och information gick ut i kommunens, KulturÖsterbottens, Österbottens förbunds och Österbottens Föreningar rf:s kanaler. Utöver det köptes reklamtid i lokalradion. Trots alla dessa insatser fick kursen inte tillräckligt många deltagare (minst 5) så den ställdes in.

Presentationer av kulturkompisverksamhet

Under projektets gång presenterades kulturkompisverksamheten för kulturansvariga i kommunerna samt andra kultur-, organisations- och social- och hälsovårdsaktörer både virtuellt, alltså oftast via Teams, och vid enskilda möten, på olika tillställningar och evenemang.

I början av hösten 2024 skickades en förfrågan till kommuner som inte deltagit i den egentliga kulturkompisutbildningen om hurvida kommunen hade intresse av att ordna en för alla kommuninvånare öppen presentationskväll. Förfrågan skickades till kulturansvariga i Kaskö, Kristinestad, Karleby, Korsnäs, Laihela och Närpes.

Närpes var inte intresserat av att ordna en presentation av kulturkompisverksamheten eftersom man nyligen hade försökt med en egen motsvarande modell för kulturellt frivilligarbete vid vuxeninstitutet. Det ansågs inte just då finnas resurser för eller intresse av att inleda kulturkompisverksamhet.

Inte heller Karleby stad var i det skedet intresserat av att på nytt inleda kulturkompisverksamhet. Staden hade under åren 2013–2015 ordnat kulturell vänverksamhet som samordnades av Finlands Röda Kors lokalavdelning. Enligt stadens dåvarande kulturdirektör Sampo Purontaus var det då lätt att få med och utbilda frivilliga till kulturkompisar men ingen av dem behövdes, det fanns alltså inga kunder, så verksamheten lades ned.

Inte heller Kristinestad eller Kaskö var i det skedet intresserade av en presentation av kulturkompisverksamhet.

I Korsnäs bibliotek presenterades kulturkompisverksamheten en kväll i oktober 2024. Representanter för olika föreningar var på plats och efter projektets presentation fördes en livlig diskussion om temat.

I Laihela bibliotek ordnades en infokväll om kulturellt frivilligarbete i november 2024. Projektet presenterade kulturkompisverksamheten och en kulturkompis från Vasa berättade om sina erfarenheter.

PROJEKTETS PILOTFÖRSÖK MED OLIKA KULTURKOMPISMODELLER

Malax modell för kulturkompisverksamhet: Konstkaféer för unga

I Malax gjordes under hösten 2024 ett pilotförsök med Konstkafé för unga. Konstkaféet ordnades i den lokala konstverkstaden Art in Malakta rf under fem tisdagskvällar i september–november. Projektet deltog i arrangemangen för de två första konstkaféerna medan kommunen och Art in Malakta rf självständigt ansvarade för de tre följande. Pengar ansöks för konstkaféerna så att de ska kunna fortsätta under 2025.

Idén till Konstkaféet i Malax inspirerades av After Eight-kaféet i Jakobstad. Projektet orienterade sig om verksamheten och presenterade den för Malax kommun och Malakta rf. After Eight är en förening som redan i 37 års tid har arbetat med unga som hotas av utanförskap. Uppsökande ungdomsarbete kom in i verksamheten 2010. Föreningen upprätthåller i Jakobstads centrum ett kafé med lunchservering. Det ordnas också olika kulturevenemang i kaféet. Varje år jobbar ett 80-tal unga i kaféet med olika uppgifter och det ordnas också konstinriktade workshoppar för dem. I After Eight's MediaLab får de unga öva bl.a. programmering, bildhantering och 3D-printning.

Malax kommun gjorde under våren 2024 en enkät som visade att de unga i kommunen saknade någon annan verksamhet utöver den traditionella ungdomslokalen som finns i kommunen. Också det här påverkade försöket med konstkafé.

I Malax kommuns och Art in Malakta rf:s Konstkafé var också den lokala bildkonstnären Jon Gredmark aktivt med. Han hade redan tidigare haft en idé om att ordna konstkaféverksamhet i konstverkstaden Malakta. Hans önskemål var att ordna en så fri konstverksamhet som möjligt som är öppen för alla ungdomar. Konstkaféet i Malax utformades alltså så här: vem som helst i åldern ca 13–18 fick komma dit och gratis använda redskap som behövs för bildkonst samt dricka kaffe, te och äta något smått.

Gredmark handleder de unga i bildkonst och dricker kaffe med dem. En viktig tanke är att leda in sådana unga i kulturlivet som annars inte utövar konst. Malaxunga som redan utövar konst uppmuntras att komma till kaféet med en eller flera kompisar som inte än har någon konstnärlig hobby. På det här sättet kan man alltså också ordna kulturkompisverksamhet med unga.

I konstverkstaden Malakta i Malax genomfördes ett försök med fem konstkaféer för unga under hösten 2024. Konstkaféerna leddes av den lokala bildkonstnären Jon Gredmark. *Foton: Pia Timberg*

Projektet frågade de unga hur de hade upplevt konstkaféet. De var nöjda med att det fanns en sådan möjlighet för det finns inte så mycket organiserad fritidsverksamhet för unga i kommunen, i synnerhet inte inom konstfältet. De berömde också stämningen, nya bekantskaper, den uppmuntrande atmosfären samt att man kunde komma dit bara och hänga. Jon Gredmark konstaterade att de unga hjälper varandra, utbyter idéer och lär sig tillsammans. Många tillbringade hela den fyra timmar långa öppettiden i konstkaféet.

Under våren 2025 kommer konstkaféet att fortsätta och idén håller på att sprida sig också till några andra kommuner.

Verksamheten koordineras av Malax kommuns fritids- och kulturtjänster i samarbete med den lokala konstföreningen Art in Malakta rf.

Samarbetsparter är den lokala bildkonstnären, skolorna samt den grundläggande konstutbildningen för barn och unga.

Jakobstadsregionens modell för kulturkompisverksamhet

Jakobstadsregionens modell för kulturkompisverksamhet startade i slutet av projektperioden i oktober 2024 och har efter projektets slut börjat hitta sina egna former. Redan på kulturkompiskursen som ordnades för stadens och närregionens invånare kom ungefär fem frivilliga kulturkompisar med i verksamheten.

Modellen förenar kultur, konst och motion/att röra på sig; de frivilliga är ett stöd för dem som vill ha sällskap antingen för att ta sig ut i kulturlivet eller för att röra på sig, eller både och. Staden planerar också verksamhet som förenar kultur och motion, som man gör i Tammerfors.

Starten för kulturkompisverksamhet i Jakobstadsregionen bromsades upp av ett medarbetarskifte, då staden fick en ny kulturproducent i september 2024.

Kulturbyråns kulturproducent i Jakobstad samordnar verksamheten i samarbete med chefen för idrotts- och välfärdstjänster.

Korsholms modell för fritidskompisverksamhet

I Korsholm valde man att ordna kulturell frivilligverksamhet under namnet fritidskompis. Då kan verksamheten förutom konst och kultur också omfatta övrig fritidsverksamhet som motion och att röra sig ute i naturen. En av Korsholms styrkor med tanke på fritidssysselsättning och hobbyer är kommunens natur- och motionstjänster. Det finns däremot inte så många konst- och kulturinstitutioner, evenemang eller motsvarande. Därför valde kommunen en utvidgad modell med fritidskompisar.

Koordineringsansvaret för fritidskompisverksamheten ligger hos Korsholms kommuns kultursekreterare i samarbete med delaktighetskoordinatören. Verksamheten inleddes på hösten 2024.

Vasas modell för kulturkompisverksamhet

När projektet inleddes i mars 2023 hade Vasa redan inlett sin kulturkompisverksamhet. I staden finns ett flertal konst- och kulturinstitutioner samt många andra aktiva aktörer i kulturbranschen.

I Vasa har utmaningen för kulturkompisverksamheten varit att hitta tillräckligt många kunder för de många aktiva, utbildade kulturkompisarna. Projektet samarbetade kring marknadsföring med Wasa Teater och stadens kulturkompisverksamhet. Verksamheten fick mer synlighet bl.a. på teaterns webbplats. De anställda i projektet marknadsförde kulturkompisverksamheten i mars 2024 på Armas-festivalen som uppmärksammar åldrandet och projektchefen presenterade verksamheten för Alvar-tjänsten som riktas till seniorer inom Österbottens välfärdsområde. Projektet ordnade ett Teams-möte om stadens kulturkompisverksamhet för medlemmarna i Österbottens förbunds partnerskapsnätverk. På det sättet får stadens kulturkompisar förhoppningsvis

kunder framför allt från specialgrupper, föreningar och organisationer samt andra intressentgrupper.

Verksamheten samordnas av FRK:s finskspråkiga avdelning i Vasa, vars avdelningskoordinator har ett tätt samarbete med kulturproducenten vid stadens kultur- och bibliotekstjänster. Kulturkompisverksamheten är en del av stadens arbete för kulturell välfärd.

KOMMUNIKATION I PROJEKTET

Information om projektet och dess verksamhet, som projektpresentationer, utbildningar och evenemang kommunicerades ut regelbundet under hela projekttiden. Informationen lades ut på Österbottens förbunds webbplats och i sociala medier samt på projektets egen Facebooksida. Projektet gjordes mera känt runt om i Österbotten vid personliga möten, genom Teams och på olika evenemang.

Information om projektet gick också ut regelbundet per e-post till de kulturansvariga i kommunerna i Österbotten och till andra aktörer samt projektets samarbetspartner.

Inom kommunikationen samarbetade projektet dessutom med Österbottens Föreningar rf, Taikusydän-nätverket och utvecklingsprojektet Kultur tillsammans.

Pressmeddelanden skickades regelbundet till lokala medier och en del resulterade i artiklar och nyheter i t.ex. Vasabladet, Yle Vega Österbotten och Vaasa-tidningen.

Träffar i medier:

Hembygden 1/2024 <https://hembygd.fi/sv/start/article-184306-89193-hembygden-12024>

10.9.2024 [Pietarsaari etsii kulttuurikavereita – kurssittaa vapaaehtoiset myös liikuntaan | Pietarsaaren Sanomat](#)

10.9.2024 [Malax testar konstkafé för kreativa ungdomar – Österbotten – svenska.yle.fi](#)

12.9.2024 [Staden Jakobstad satsar på kulturkompisar – vill att fler ska motionera och gå på kulturevenemang - Österbottens Tidning \(osterbottenstidning.fi\)](#)

13.10.2024 ["Fint att få komma hit" – Konstkafé erbjuder kreativt alternativ på landsbygden - Vasabladet](#)

Betald reklam gjordes om kulturkompiskurserna under hösten 2024. Det gav dock inget resultat när det gäller den finskspråkiga kulturkompiskursen i Jakobstadsregionen eller fritidskompiskursen för invånarna i Korsholm och dess grannkommuner.

HANDBOK FÖR KULTURKOMPISVERKSAMHET

Ett resultat av projektet var *Handbok för kulturkompisverksamhet (2024)*, som skrevs av projektchefen Pia Timberg. Det är en vägledning i hur man inleder och ordnar kulturkompisverksamhet i kommuner. Handboken illustrerades av Päivi Arenius och översattes till svenska av Annica Törmä. Handboken kan läsas och laddas ner på Österbottens förbunds webbplats.

PLANERING AV KULTURKOMPISVERKSAMHET ENLIGT KOMMUNENS STORLEK

Projektet upptäckte att det fanns tydliga skillnader i anordnandet av kulturkompisverksamhet beroende på hur stor kommunen är. Projektet kom fram till att det är en bra idé att beakta kommunens storlek när man anordnar kulturkompisverksamhet.

Allra bäst har kulturkompisverksamhet börjat fungera i sådana kommuner som har anvisat en hel- eller deltidsanställd person för verksamheten. Deltid kan också betyda att en heltidsanställd reserverar ett antal arbetstimmar för uppgifter inom kulturellt frivilligarbete. Det är bra för mindre kommuner att starkt överväga möjligheterna att sinsemellan dela på koordineringen av verksamheten, även den ekonomiska biten.

Landsbygdskommun

Koordinering av kulturkompisverksamhet

- kommunens bibliotekstjänster
- fritids- eller kulturtjänster eller motsvarande
- medborgarinstitut
- en stark, professionell förening eller organisation inom frivilligverksamhet, social- och hälsovårdssektorn eller kulturbranschen
- i samarbete med flera närliggande kommuner så att en kommun har det huvudsakliga koordineringsansvaret. Kostnaderna delas jämnt mellan kommunerna.

Utbildning av kulturkompisar

- medborgarinstitut eller en lokal professionell organisation/förening inom frivilligverksamhet

Samarbetspartner i verksamheten kan vara till exempel privat hemvård som verkar i kommunen, välfärdsområdets verksamhet i kommunen samt skolor och andra läroanstalter och ungdomsväsendet, eventuell uppsökande ungdomsverksamhet. Också i kommunen boende konstnärer inom olika genrer, konst- och kulturföreningar samt sådana som erbjuder konstundervisning och grundläggande konstundervisning kan tas med som samarbetspartner

Tätt befolkad kommun

Koordinering av kulturkompisverksamhet

- kommunens kultur- eller välfärdstjänster eller motsvarande
- medborgarinstitut
- en stark, professionell förening eller organisation inom frivilligverksamhet, social- och hälsovårdssektorn eller kulturbranschen
- samarbete med flera närliggande kommuner så att en kommun har det huvudsakliga koordineringsansvaret. Kostnaderna delas jämnt mellan kommunerna.

Utbildning av kulturkompisar

- medborgarinstitut eller en lokal professionell organisation/förening inom frivilligverksamhet

Stadsliknande kommun

Delat ansvar

Det huvudsakliga koordineringsansvaret ligger hos en större, professionell organisation eller förening som FRK. Där utses en ansvarsperson för kulturkompisverksamheten och denna har ett tätt samarbete med stadens kulturtjänster eller motsvarande.

Självständig koordinering av kulturtjänster

I stadsliknande kommuner kan koordineringsansvaret för kulturkompisverksamheten också ligga enbart hos kommunens/stadens kulturtjänst och vanligen då hos en kulturproducent eller motsvarande.

Utbildning av kulturkompisar

- Kommunens kulturtjänst ordnar kulturkompisutbildning i samarbete med en professionell frivilligorganisation eller -förening i kommunen, t.ex. FRK.

Samarbetspartner vid koordinering

I stadsliknande kommuner tas i första hand kommunens kulturtjänster och konstinstitutioner med som samarbetspartner i kulturkompisverksamheten, i andra hand andra aktörer som producerar konst och kultur.

Samarbetet omfattar också gemensam marknadsföring av kulturkompisverksamheten även på konstinstitutionernas egna webbplatser och i andra kommunikationskanaler.

Samarbetet innebär också gratis eller nedsatt inträdesavgift för kulturkompisar.

SAMVERKANSMODELL FÖR TREDJE SEKTORN OCH KOMMUNERNA

En samverkansmodell för tredje sektorn och kommunerna förbättrar kommuninvånarnas jämlika möjligheter att använda sig av kulturtjänster. Modellen kan också användas för att förbättra servicen eller när man vill stärka samarbetet mellan frivilliga, sammanslutningar och kommuner. Den tredje sektorn har ofta mycket sakkunskap som kan komma väl till pass i den offentliga servicen. För kommuninvånarna kan nyttan vara förbättrad tillgång till kulturtjänster och mer jämlika möjligheter, bättre välfärd, delaktighet och gemenskap.

Samverkansmodellens innehåll

Mål: Aktörerna i kommunerna och den tredje sektorn ställer upp gemensamma mål för frivilligarbetet och uttrycker sina förväntningar på samarbetet. Det kan handla om att nå ut till kunder som sällan tar del av kultur, att förbättra tillgången till tjänster eller att använda resurser mer effektivt.

Partnerskap: Aktörerna i kommunerna och den tredje sektorn bör skapa starka partnerskap och nätverk. Partnerskapen hålls bäst aktiva genom till exempel regelbundna träffar, arbetsgrupper eller gemensamma projekt.

Finansiering och resurser: Aktörerna i kommunerna och den tredje sektorn kommer överens om fördelningen av resurser och pengar till exempel när de ansöker om finansiering eller har gemensamma tjänster.

Informations spridning: Information delas öppet och effektivt.

Gemensamma processer: Man kommer överens om processer för beslutsfattande, rapportering och uppföljning.

Utvärdering och vidareutveckling: Samverkansmodellen ska vara smidig och öppen för utvärdering och utveckling. Då är det lättare att identifiera problem och utbyta bästa praxis.

Hur nå ut till kunderna?

Hur man når ut till målgruppen behandlas i kapitel 7 i handboken.

Praktiskt genomförande

Det går att samarbeta också med små resurser. Det viktiga är att komma överens om hur olika samarbetssätt ska samordnas och att olika modeller testas.

Exempel 1

En jaktförening kommer till museet eller hembygds museet för att dela med sig av sina jakthistorier. Om det är ett konstmuseum kan jakthistorierna kopplas till en utställning om temat.

Möjliga samarbetspartner: den tredje sektorn, en konstinstitution, kommunens kulturväsande

Exempel 2

En grupp inom psykiatrisk rehabilitering gör ett flertal korta utflykter ut i naturen och skogen. En konstpedagog lyfter under utflykterna fram olika teman som inspirerar till konstutövning. Deltagarna kan inom allemansrättens gränser även plocka med sig arbetsmaterial från naturen.

Möjliga samarbetspartner: förening för psykisk hälsa, välfärdsområdet, den tredje sektorn, det fria konstfältet, kommunens kulturväsande

Engagemang och samarbete

Utvecklingen av en samverkansmodell kräver engagemang och samarbete från både kommunens och den tredje sektorns sida. Ett väl planerat och genomfört samarbete ger betydande fördelar för den lokala gemenskapen och förbättrar tillgången på kulturtjänster och höjer deras kvalitet.

INTEGRERINGSMODELL ÄVEN FÖR UPPSÖKANDE ARBETE

Uppsökande arbete kan riktas till unga, äldre, arbetslösa eller någon annan befolkningsgrupp som i mindre grad tar del av kultur. Nedan räknas åtgärder upp som är till nytta vid planering av kulturellt frivilligarbete för olika målgrupper.

Samarbetsnätverk

I samarbetsnätverket tas partner med som inte aktivt använder kulturtjänster.

Om målet är att få unga att ta del av kultur kan man bjuda in till exempel ungdomsarbetare och det uppsökande ungdomsarbetet, socialarbetare, lokala kulturaktörer som konstnärer, aktörer inom den tredje sektorn, representanter för skolor och andra experter i samarbetet.

Om det handlar om äldre personer kan samarbetsnätverket omfatta sådana som arbetar med äldre inom välfärdsområdet, kommuner och den tredje sektorn, församlingens diakoniverksamhet, kommunens kulturväsende, lokala kulturaktörer och andra experter

Det är viktigt med en bra samordning. Även om det är fråga om att arbeta i nätverk bör någon ha ansvar för verksamhetsstyrningen. Övriga roller och ansvar ska fastställas, så att det klargörs vem som ansvarar för vad, t.ex. vem som styr in kunder till kulturtjänsterna, ordnar evenemang och sköter informationen.

Modellens innehåll

Klara mål ställs upp för integreringsmodellen. Det kan vara att öka tillgänglighet, delaktighet och välfärd för kunderna.

Genom enkäter eller intervjuer kartläggs, om möjligt, vilka kulturella aktiviteter som intresserar en utvald målgrupp.

Det är bra att rikta in planeringen på konkreta evenemang och projekt, som målgruppen kan delta i med låg tröskel.

Exempel:

- deltagande i kulturella evenemang
- musik-, teater-, dans- och bildkonstworkshoppar
- kunderna får delta i arrangemang och genomförande av lokala kulturevenemang
- konstprojekt i samarbete, planering och genomförande av gemensamma framträdanden.

Utbildning och stödinsatser

Om det finns behov av utbildning är det bra att under utbildningen ta upp t.ex. följande: grunderna i frivilligarbete, kulturutbudet i regionen, metoder för att stötta kunderna, projekthantering.

Evaluering, utveckling och utvidgning

Det är bra att regelbundet bedöma och se över hur väl modellen fungerar. Finns det något att förbättra eller utveckla?

När modellen har konstaterats fungera väl kan man såvitt möjligt utvidga den till andra grupper genom att ordna utbildning och ge resurser till nya områden och samarbetspartner.

PROJEKTAVSLUT

Responsenkät till kommunerna

Projektet skickade en responsenkät om projektinsatserna till alla kommuner i Österbotten 15–22.1.2024.

Av totalt 14 kommuner besvarades enkäten av tio. Fyra av de svarande meddelade att de inte har för avsikt att inleda kulturkompisverksamhet i kommunen. Tre svarade att de tänker inleda verksamhet i något skede och tre att de fortsätter med den verksamhet som påbörjats under projektets gång.

I enskilda svar upplevde en del av kommunerna och föreningsaktörerna att kulturkompisverksamheten var administrativt tungrodd, framförallt för en liten kommun. En av de svarande undrade om Österbotten är berett på den här typen av frivilligverksamhet, då det tycks vara svårt att hitta kunder.

Två kommuner har nyligen prövat på motsvarande kulturell frivilligverksamhet men har gett upp på grund av svagt intresse. En kommun upplevde att det var svårt att hitta frivilliga och därför varit svårt att inleda verksamheten. En kommun ansåg sig ha blivit utanför projektet trots att det funnits önskemål om att vara med.

I ett av svaren upplevdes samarbetet mellan kommunen och konstföreningen fungera bra och verksamheten fortsatte efter projektet. I två svar konstaterades det att det fanns avsikter att framöver nätverka med kommuner som redan har kulturkompisverksamhet. I några svar ansågs projektet vara viktigt och att kulturkompisverksamheten var ett bra redskap för att minska på ensamheten och öka delaktigheten.

Andra observationer

Den av projektets modeller för kulturkompisverksamhet som fungerade bäst var Malax och Art in Malakta rf:s konstkaféverksamhet för unga. Fortsatt finansiering söks för konstkaféet och idén har väckt intresse också i andra kommuner i Österbotten.

Kulturkompiskurserna fick inte så många deltagare trots marknadsföring och två av kurserna måste ställas in, så endast en kurs hölls.

Intresse och engagemang för kulturkompisverksamhet väcktes under presentationerna som hölls för invånarna i Laihela och Korsnäs under hösten 2024.

Projektets verksamhetsområde var stort och omfattade hela landskapet Österbotten och Karleby stad. Eftersom området var stort splittrades projektarbetet

en hel del. Det hade kanske varit bättre att rikta projektet till bara de fyra pilotkommuner som delfinansierade projektet. Största delen av kommunerna var inte beredda på att i det här skedet inleda kulturkompisverksamhet. Några österbottniska kommuner (Närpes, Karleby, Kronoby) hade redan tidigare testat kulturkompisverksamhet men den hade nästan inte alls nått ut till kunderna. Därför hade dessa kommuner gett upp verksamheten.

Pia Timberg kom in halvvägs i projektet efter den första projektchefen Camilla Lyyski och fick ingen introduktion i arbetet. Hon upplevde dessutom under hela projekttiden att det borde ha varit mer interaktiv diskussion om arbetet och hur det framskrider i olika skeden.

Projektet åstadkom likväl mycket som var positivt. Alla pilotkommuner i projektet inledde kulturellt frivilligarbete på sitt sätt, det skapades alltså en egen modell för kulturkompisverksamhet för dem alla. Vasa fortsatte med sin redan påbörjade verksamhet och med hjälp av projektet kunde de stärka sin marknadsföring och började planera värvning av kunder till exempel via organisationer och föreningar.

Projektet sysselsatte konstnärer: Jon Gredmark i Malax, illustratören Päivi Arenius i Vasa, performanskollektivet Toisissa tiloissa i Helsingfors samt den lokala översättaren Annica Törmä.

De som arbetar med kultur i kommunerna i Österbotten deltog flitigt i utbildningar och andra tillställningar som projektet ordnade, även virtuellt. Många deltog också i projektets slutseminarium, som introducerade en konstnärlig metod som verktyg i kulturellt utvecklingsarbete samt icke-digitalt lärande och umgänge. Det är ju uttryckligen det som är kärnan i kulturkompisverksamheten.

Källor

Heikkilä, Riie. Understanding Cultural Non-Participation in an Egalitarian Context. Palgrave Studies in Cultural Participation. Cham 2022.

Heikkilä, Riie: "Ketekä jäävät kulttuuripalveluiden ulkopuolelle?". Yhteistuumin-aamukahvit 30.3.2023. Power point esitys.

<<https://www.youtube.com/watch?v=GAU4Cwgp4qM>> 25.11.2024

Hooks, Bell. Where We Stand. Class Matters. New York 2000.

Houni, Pia, Turpeinen, Isto & Vuolasto, Johanna. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Taiteen edistämiskeskus. Helsinki 2020.

Nousiainen, Marko, specialforskare, Institutet för hälsa och välfärd. "Osallisuuden kokemus ja kulttuuriluotsitoiminta". THL 14.11.2023. Powerpointpresentation. Utbildning inom projektet Kultur med en erfarenhetsexpert 14.11.2024, Vasa, Österbottens förbund.

Porthén, Anne, verksamhetsledare, Medborgararenan rf. "Kulturell frivilligverksamhet – vad är det?". Powerpointpresentation. Utbildning inom projektet Kultur med en erfarenhetsexpert 9.4.2024, Österbottens förbund, Vasa.

Turpeinen, Sirpa: "Sauvakävelystä se lähti – kulttuuriluotsitoiminnan alku Jyväskylässä." Kulttuuri kantaa. 10 vuotta kulttuuriluotsitoimintaa. Toim. Pirjo Rissanen (pj.), Jorma Aaltonen, Mari Aholainen, Pirita Korpivaara, Hanne Laitinen, Pilvi Nissilä, Sirpa Turpeinen. Helsinki 2016.

Virtanen, Hanna, regionchef, Medborgararenan rf. "Presentation av Valikkoverksamheten 9.4.2024". Powerpointpresentation. Utbildning inom projektet Kultur med en erfarenhetsexpert 9.4.2024, Österbottens förbund, Vasa.